

Fr. A. Urbánek,

knihkupec pro literaturu paed. i hudební a pomůcky uč.

v Praze, na Ferdinandské třídě v čís. 25. η.

Výklad první a druhé (nové) čítanky

pro školy obecné a měšťanské. Sepsal Josef Jedlička. Dva svazky. Cena každého svazku 60 kr., váz. 80 kr.

Vyučování řeči v nejnižších třídách školy obecné. Sepsal Fr. Tesař, učitel v Praze. Cena 40 kr.

Stručná mluvnice česká

pro nižší třídy škol středních, pro měšťanské a vyšší dívčí školy. Třetí, rozmnožené vydání. Sepsal Jos. Beran. (Prvé vydání schváleno bylo 26 učitelskými jednotami česko-moravskými.) Cena 60 kr., ztuhá váz. 72 kr.

„Pokrok“ píše v čís. 113. dne 11. m. května 1879:

„Málo která školní kniha došla takové obliby, jako Beranova „Stručná mluvnice česká“. Hledíce všude k náležitému uspořádání a protříbení materiálu podává všechna pravidla způsobem jasným a přehledným, varuje se i přílišnosti i nemírné stručnosti. Pro všestranné praktické uspořádání své přijata byla hned při svém prvním vydání tak, že v krátké době muselo býti uspořádáno vydání druhé — stejně jako první v počtu výtisků neobyčejně velikém. Avšak i toto vydání druhé poměrně záhy vyprodáno, i došlo nyní na vydání třetí. Spisovatel i v tomto vydání učinil některé změny a doplňky, aby se dílka jeho i v nižších třídách středních škol užiti mohlo. Potřeba jest nalehavá, aby na školách našich shoda byla u vyučování mluvnice, a z té příčiny upravil autor názvosloví tak, jak výbor okresní porady učitelů pražských navrhl. Dle téhož návrhu roztrídil slovesa na 15 vzorů časovacích, které rovněž okr. konference pražského učitelstva přijala. Jiné změny a doplňky přičinil podle „Brusu jazyka českého“, komisi širšího sboru Matice České sestaveného, pak dle výboru Mluvnice Blažkovy a důkladně Bartošovy „Skladby jazyka českého“ letos vydané. — Nelze pochybovati, že Beranova „Stručná mluvnice česká“ bude stále více hledána, neboť jest učiteli i žáku učebnou knihou velice vhodnou“.

O správném užívání přestupníků

v české řeči. Našemu národnímu učitelstvu podává Em. J. Mittner, farář. Cena 86 kr.

Slohová cvičení pro učitele škol obecných. Sepsal Josef Růžička, říd. učitel ve Zbraslavicích. Cena 60 kr., váz. 80 kr.

Sloh ve školách obecných a měšťanských. Pro učitele sepsal Josef Růžička, řídící učitel ve Zbraslavicích. Cena 1 zl. 20 kr., váz. 1 zl. 40 kr.

Navedení ku čtení a k písemnostem.

Sepsal gymn. prof. Ant. K. Madiera, e. k. okr. školní inspektor v Písku. Cena 80 kr., váz. 1 zl.

O methodách učebných a logické jejich příbuznosti. Sepsal Jan Lepař, ředitel e. k. českého ústavu učit. v Praze. Druhé vydání rozšířené. Cena 40 kr.

Kniha maličkých.

První čítanka.

Napsal

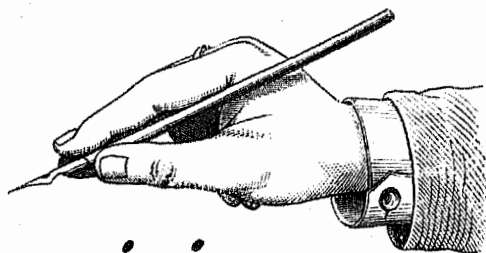
Dr. G. A. Lindner.

7

ÚSTŘEDNÍ KNIHOVNA PEDAGOGICKE FAKULTY HRADEC KRÁLOVÉ	
Signatura	U 1369
Inventár. č.	202056

V Praze.

Nakladatel **Fr. A. Urbánek**, knihkupec
pro literaturu paed. a pomůcky učebné.

U, V, W, X, Y,

u, v, w, x, y.

I, T, L, C, S, H.

i, t, l, c, s, h.

C, O, A, D, E.

c, o, a, d, e.

1.

máma.

a, á.

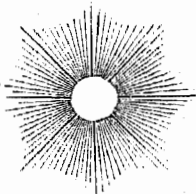
m.

a

á!

!

má-ma. m-á. má-má-m.

mám

a. mam.

má-má-ma má

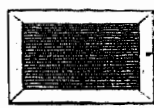

a.

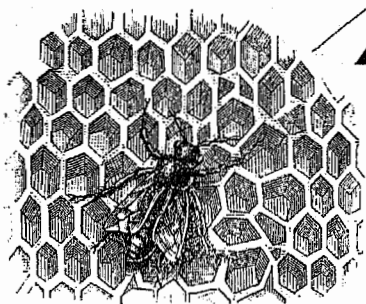
má

a má

má —. mám — a.

med.

e.d.

A.M.

med. m-e, e! má-me.

me-d. d. d-á, dá. dá-ma.

dá-me. Ada-me! Adam.

Mám a dām. Mā-me.

Mā dá-ma med? Mā.

da-dá-me. da-dām.

Mam A-da-ma.

1. a 2.

máma. med.

a, á, A. e. m, M.

má-ma. m-á, má. á! a.

me-á. m-e, me. e! má-me.

me-á, -d. d-á, dá. dá-ma.

dá-me. da-dá-me. da-dám.

dámz. A-dám. A-da-me!

Má-me A-da-ma.

Má-me a dá-me.

Mám a dám.

Má-me med a dá-me med.

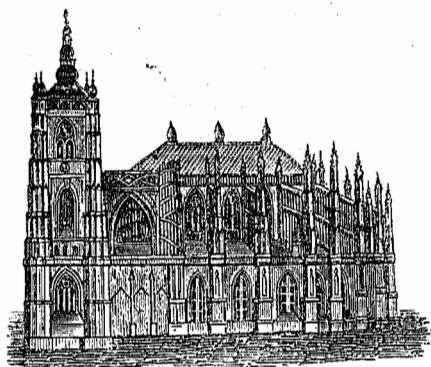
Má A-dám med?

A-dám má med.

me, áme. med dme.

Má má-ma má med.

3.

vít.

vít.

vít. ví. í. ví-me. vím.

víte. ví-ta. ví-tá.

tá-ta. ta-te-ta. ma-te.

ma-te-me. ma-te-te.

vá vá! va-da. va-ta.

Víte! dá-vá-me med

Vítá-me Vítá.

3.

i. vít. v, V, t.

v-i-t. ví. í! v-. vá, vá!

Ví-t. -t. t. ta. Ví-ta. tá-ta.

te-ta. va-ta. ve-ta. va-da.

Va-da A-da-ma.

Vít ví. ví-me, ví-te. vím.

Ví-tá-me Ví-ta.

ví-tám, vít-á, ví-tá-te.

mí-vám, mí-vá, mí-vá-te.

ví-dám, ví-dá, ví-dá-me.

dá-vám, dá-vá, dá-vá-me.

ve-de, ve-de-me, ve-de-te.

ma-te, ma-te-me, ma-te-te.

me-te, me-te-me, me-te-te.

Vít ma-te A-da-ma.

4.

lev.
L.L.L.

lev. le. le-sta. la-la!
 la-da. lad. le-da. led.
 da-la, dal. lä-la, läl.
 dä-le, däl. de-le. te-le.
 mi-li. li-tä. li-tä-me.
 Em-ma. A-dam a Eva.
 La-da mä lad.

4.

lev.

l, L. e, E. d, D.

le-v. le-vá. le-da. led. da-la.

dál. lé-ta. let. te-le. te-la-ta.

va, lva, dva. míle. líto.

la-da, vlá-da, mlá-da.

A-dé-la. La-da. Me-ta.

Ma-lá A-dé-la da-dá.

Me-ta láme a dá-vá vám.

Lá-va lí-tá dál a dál.

Lá-me-me a ta-ví-me led.

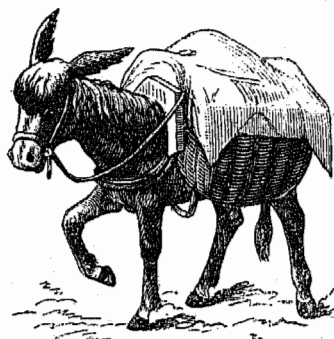
E-va vá-le-la vál. Me-le.

Da-la vám dá-ma med?

Va-lí-me, va-lím, va-lí-te.

Dám vám led, med!

5.

o sel.

O, O, S, S.

o sel. o! se, se, se le, le sa.

sa ma, sa mo, sa m. Sa mo.

si la, so li, o to. Ot to.

o lo vo, da lo, lov, slov.

lad, slad, lá va, slá va.

A da mo va va da.

Slá va vám.

5.

o, O. osel. s, S.

o-sa. vo-sa. so-da. vo-da.
 ves. les. sad. sál. sám. sa-mo-ta.
 So-do-ma. se-le. ma-so. mí-sa.
 mo-da. do-ma. mol. dol. lom.
 o-lo-vo. o-ta-va. lov. Sámo.

Vo-lá-me Vás!

*So-do-vá vo-da dá-vá se vám.
 Se-le nám da-lo má-lo ma-sa.
 Lo-ví-me lo-so-sa. So-lí-me so-lí.
 De-set let se to ma-lo-va-lo.*

So-va se-dá-vá sa-ma.

*Sad má má-lo vos. — Svi-tá!
 A-dé-la ma-lo-va-la les a sad.
 va-ta, sva-tá; mo-la, smo-la, val
 st! sto, sta, stav, sta-ví, sta-ví-me.
 Lá-má se slá-ma. Me-le se slad.
 Sto-do-la stá-la ve-dle le-sa.*

6.

jelen.
 j. n. l. n.

je-len. je. je-de. jej. jel.
 lej! dej! ja. ja-ma. ji.
 ji-me. ji-te. jim. jil.
 jen ten je-den den.
 a-no. ne. on, o-na, o-no.
 ne-na-se-je-te se-me-na.
 Jan. No-e. Amen.

6.

j, J. jelen. n, N.

*je-len. len. den. ten, ta, to.
le-den. je-den. já-ma. je-de. jed.
a-le-je. ma-na. va-na. se-no.
ví-no. An-na. Jan. No-e. A-men.
nes, dnes. lon, slon. de, jde. sem.
no, dno. na dno. do dna. na no-vo.*

*Aj! Lev jde na je-le-na!
Vo-da se na vás tam jen le-je.
Je-ne! na-lej o-le-je. — Je-de-me.
An-na nám ne-se Ví-to-vo ví-no.
Je-len nám dá ne-má-lo lo-je.*

Aj! má-me máj!

Má Jan med? má a dá nám jej.

Je-den a je-den dá dva.

Já mám je-le-na, o-sla a slo-na.

Je-ne! dej nám je-le-na.

Já vám jej dám, ale jen na den.

7.

pivo.

i. i. p. P.

pi i! pi je. pi je me.

pa ne! pa n. pa no ve.

pa na. pa v se pa se.

pi vo i vi no. on i o na.

mi. ji. ji. ji mi. va mi.

Pi vo i vo da se pi ji.

Pa vel. E mil. I van.

7.

i, í, I. pivo. p, P.

*pi-vo pi-li. pi-la. pa-ta.
pa-dá. te-ta to-pí. pá-vi. páv.
ví-no. ma-li-na. no-vi-na. A-si-e.
Pa-vel. I-van. E-vi-na vi-na.*

Náš ná-poj je vo-da.

*Vo-da, pi-vo a ví-no se pi-jí.
Pa-ne I-va-ne! pi-je-te pi-vo?
I to to! já ne-pi-ji pi-va a ví-na.*

Mi-la-da le-mo-va-la pás.

Vo-da ne-pá-lí.

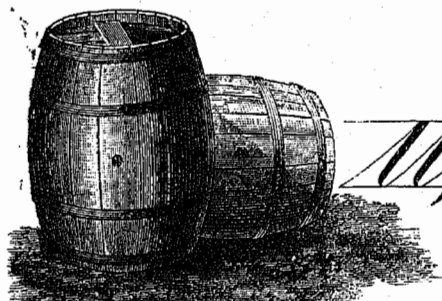
*Po-dej-te sem pi-vo I-va-no-vo.
Pes la-pá ma-so. Lev se sá-pe.
Ju-li-e lo-so-sa dost o-so-li-la.
Na-se-je-me se-me-na na po-li.
Ma-lá E-mi-li-e mi-lo-va-la vás.
Le-do-vá vo-da se ne-pi-je.*

Pi-vo o-pi-jí.

8.

sudy.

u, u, y, y'

sudy, sud. su-py, sup.

dudy. du-si. sy-ny, syn.

sy-sel. já-ty. my-i-vy.

Se-dá-vá-me-u-o-ně-lí-py.

tý-den. tý-lo mý-to.

Ví-no-se-dá-vá-do-sud-u.

U-lo-vi-li-lo-so-sy.

8.

u, U. sudy. y, ý.

*du-dy. su-py. sy-sel. lu-na.
po-le-na. ú-do-lí. po-tu-pa.*

*ne-po-se-da. Lud-mi-la. Um.
ý. sýr. dým. mý-to. mo-týl.
no-vý, no-vá, no-vé, ve-se-lý, á, é.*

No-vá ves, no-vé sý-to.

*Sva-tý Vít. Sva-tá Lud-mi-la.
Mo-tý-lo-vé lí-ta-jí na to-po-ly.
Sy-pej-te po-pe-la na o-no po-le.*

Pum-pa dá-vá vo-du.

Su-dy na pi-vo, vo-da na mlýn.

Má-me

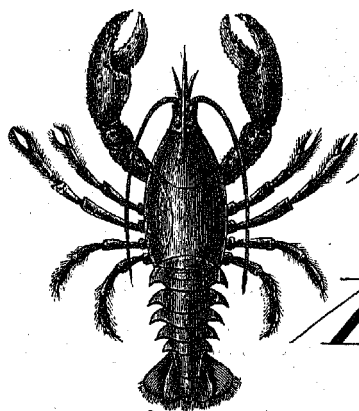
*mí-su, lí-pu, pu-pu, pum-pu,
su-dy, sa-dy, sto-ly, su-py, sy-ny.*

Má-me —u; má-me —y.

Ma-lý I-van je ne-po-se-da.

Lí-py u le-sa se pá-li-ly.

9.

rak.

r. k. k.

ra-ky. ký-ta. rá-ny. re-va.

ra-ka. ru-ka. ká-va. ko-lo.

o-ko-li. pa-pí-ry. pa-pír.

vír. výr. sýr. pa-sák.

do, kdo? kde? kdy? ko-mu?

kam? ko-vy. má-mat-ka.

Kde domov můj? -

9.

r. rak. k, K.

*rá-na. ré-va. ro-sa. ru-ka. vír.
mor. ko-mo-ra. zá-vo-ra. pá-ra.
mlé-ko. Mo-ra-va. O-ta-kar.*

Ka-rel ma-lu-je pa-ná-ky.

An-na pá-rá ru-ká-vy.

Lo-ket je sta-rá mí-ra. Vo-da.

Klá-ra ry-je jmé-no mat-ky.

Len ro-ste na po-li. Se-dlák o-rá.

Ko-lo u mlý-na je ve-li-ké.

Kdo to se-dá tam u po-to-ka?

Ko-mu dá-me tam tu ky-tku?

Mat-ka mi-lu-je své sy-ny.

O-sel má ko-py-ta, rak kle-pe-ta.

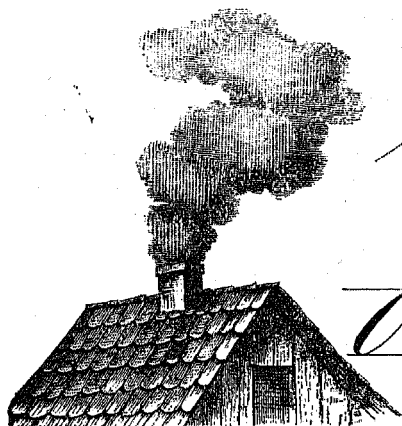
Mi-luj-me ma-tku.

rak, mrak, drak, vřak, rok.

Ko-ko-ko ko-ko-ko kdák!

Kam mám to dát?

10.

kouř

ou. ř. R.

kou-ř. kou-le. lou-ka.

ou! mou, tou, tvou, svou.

je-dou. jdou. te-kou.

řa-da. řa-sa. ře-pa. ře-ka.

ko-vář. lé-kař. pe-kař.

Na dvo-ře ku-ře krá-ko-ře.

Ře-ky. Řek. Řím. Říp.

10.

ou. kouř. ř, R. Ř.

*oul. úl. mou-ka. lou-ka. ou-dy.
ou-ro-da. ou-ro-ky. ou-do-lí.*

*vou-sy. oř. řa-sa. mo-ře. keř.
vi-kýř. ta-líř. pi-lí-ře. ří-jen.*

Ma-lí-ři ma-lu-jí.

Na ja-ře ře-ky vy-stu-pu-jí.

Ře-pa se va-ří; ú-kol se da-ří.

Kou-le je ku-la-tá. Kou-ří se.

Pe-ří se dá-vá do pe-řin.

I-van se lou-dá.

Řa-da je na vás. Ří-ma-né.

Na dvo-ře ků-ře krá-ko-ře.

Po-je-de-me tam tou lou-kou.

Vy-ku-řu-je-me po-ko-je.

Pod

li-pou, řa-sou, ru-kou, se-ke-rou.

Keř má ko-ře-ny.

11.

med.

e. d. I.

med. med. mě-dák.

d-e, de. d-i, di. d-ry, dy.

das. dě-lo. di-lo. dō-ba-ji.

dý-ka. kád. ká-dě.

em-ma se-di-na lo-di.

Mě-dě-ný ko-tel. Da-vid.

Do-dě-lá-vá-me di-lo!

11.

ě. *měd.* *ď, D, Ď.*

*měd. mě-dí. loď, na lo-di. kád',
do ká-di. děd. dě-je. píď. na-dě-je.
ďas. dý-ka. dík. dí-lo. div. dí-ra.
di-vák. di-va-dlo. dě-di-na.*

Ku-řa-ta do-ba-jí.

*rá-di, ra-dí, rá-dy, va-dí, va-dy,
ra-dy, dí-ky. dý-ky. dím, dým.
dě-lá-me. dě-lí-me. dě-ku-je-me.*

Po-dí-vá-me se na ty lo-di.

Ko-tel je mě-dě-ný.

*Med-věd rád jí-dá med. Da-vid.
Dě-va se dí-vá na ná-řa-dí.
Dě-lo má dí-ru, je dě-ra-vé.*

Dě-do-vé rá-di ra-dí.

*Ja-ký bý-vá led? med? lev? les?
Kde je mlat? pi-vo? vo-da? loď?*

Kdo dě-lá, vy-dě-lá!

12.

mys^v.s, š^v.

my-si^v. u-si^v. se-si^v so-sy^v.
 pí-sě^v. šě-ro. piš! šě-py.
 su-si^v me šě-ty. su-si^v te.
 ši-ko-va-ťel. Du-sě tu-si^v.
 va-sě ši-ro-ké ko-si^v le.
 Va-sě šě-ty jsou šě-dě.
 Ši-ma-va. Ši-mon. Ši-dáš^v.

12.

š. *myši.* Š.

du-še. ša-ty. li-ška. pu-ška.

koš. nů-še. ši-je. šo-tek. šá-tek.

Ji-dáš. Li-bu-še. Šu-ma-va.

Du-še na-še ne-u-mí-rá.

Lev je šel-ma. Lí-pa je ko-ša-tá.

Li-ška vy-šla z le-sa ven.

My-ši ško-dí na po-li i do-ma.

Myš je še-dá. So-va je u-ša-tá.

Vo-da šu-mí.

U-ši-li nám ša-ty a ko-ši-le.

Ko-ši-li no-sí-me na tě-le.

O-na má ši-ro-ké ru-ká-vy.

U-ši-ma sly-ší-me, kdo nás vo-lá.

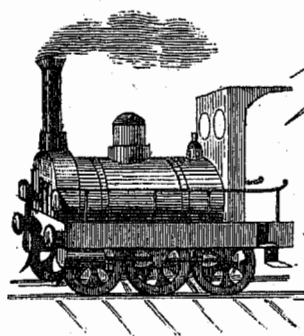
Viji, ale neuviji; myji, neumyji!

Sušíš, neusušíš; vaříš, neuvaříš!

Těšíš, ale nepotěšíš!

Těšme se!

13.

ře-^vle-^vno.

ře-^vle-^vno. ře-^vle-^vno.

ře-^vle-^vno. ře-^vle-^vno. ře-^vle-^vno.

mí-^vra. ka-^vrá-^vdy. sa-^vne.

ří-^vma. ka-^vse. mí-^vří. řá-^vl.

Na vo-^vze se vo-^vří. ře-^vle-^vno.

ří-^vto po-^vřá-^vté se vá-^vže.

Ro-^vka le-^vne do ře-^vle-^vno.

ří-^vta. ří-^vta-^vva.

13.

z, Z. *železo*. ž, Ž.

zi-ma. mí-za. ko-za. zá-da.
 mo-saz. vo-zy. žák. ko-že-ši-na.
 žu-la. ka-lu-ži-na. zá-va-ží. muž.
 Že-le-zo, měď a zla-to jsou ko-vy.
 Ze že-le-za dě-lá se ná-řa-dí.
 Že-le-zo se vá-ží, ži-to se vá-že.

Rů-že-na ne-se rů-že.

*Zi-ta ve-ze ža-té ži-to ve vo-ze.
 Zu-za-na sá-zí ze-lí na po-li.*

*Na-lo-ži-li že-le-zo na vo-zy.
 Že-na po-lo-ži-la dí-tě na lo-že.
 Ze-má-ky se sá-ze-jí na ja-ře.
 Ja-ro, lé-to, pod-zim, zi-ma.*

Vezu, až vyvezu!

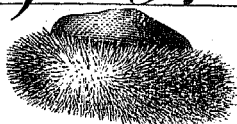
Nesu, až donesu!

*Leze, leze po železe;
 nedá pokoj, až tam doleze!*

14.

čepice.

č, č, č, č

čepice. čepy. cepy. cep.

ce-na. ru-ce. us-li-ce. čin.

če-lo. o-či. meč. meč-mič.

ra-ci. vo-já-ci. ju-ná-ci.

te-pe-me cepy o-tep.

Mat-ka pe-čé ko-lá-čé.

Či-sar' Pán.

14.

c, C. čepice, č, Č.

O-tec. noc. mě-síc. ko-nec.
 o-pi-ce. ce-na. ce-py. co-py. ci-ty.
 čep. čas. čáp. čá-ra. míč. meč.
 ko-lá-če. ve-če-ře. o-ráč. čí-še.

O-tec a ma-tka jsou ro-di-če.
 Rá-no a ve-čer se mo-dlí-me.
 Če-mu se žá-ci ve ško-le u-čí-te?

My čí-tá-me a pí-še-me!

Če-pi-ce je ku-la-tá.

Kuň khu-sá: Cu-pi-ty, du-pi-ty.
 Či-je-me ce-lým tě-lem; ro-ze-
 zná-vá-me te-plo a zi-mu.

Co jest vel-ké, a co ma-lé?

Do ruky cep — u sudu čep!

Kosa seče, až poseče.

voda teče, až vyteče.

Čistota sluší — tělu i duši.

15.

kuň.
 uň.

ň-e, ně-ň-i, ni-ny, ny.
 ně-co. luň-á-ci. vi-ně.
 daň. laň. siň. vsi-ňi.
 ny-ňi. on, oni. o-ny.
 u-ko-ňi. na-ko-ňe. di-ň.
 kuň, ko-ly. puň pu-dy.
 mi-ň, tv-ň, sv-ň. sti-ň!

15.

ú. **kuň.** ň.

*Po-vo-deň. Stu-deň. Zí-zeň.
Ko-ňa-ři. Vo-ňa-vá vo-da. Síň.
Tu-ně. Zí-ně. Ká-ně. Ně-co.*

Ně-mo-ta. Pě-ny se pě-ní.

Stůl, u sto-lu, sto-ly.

Kuň jest věr-né zví-ře. On nám slou-ží na po-li, on s ná-mi ce-stu-je do ci-zi-ny, a-no on pro-vá-zí vo-jí-na i do kru-té se-či. Na kaž-dé no-ze má ko-py-to, na něž mu ko-vář při-ko-vá pod-ko-vu. Ko-vář ko-ně o-ko-vá-vá. Kuň se ži-ví ov-sem a se-nem.

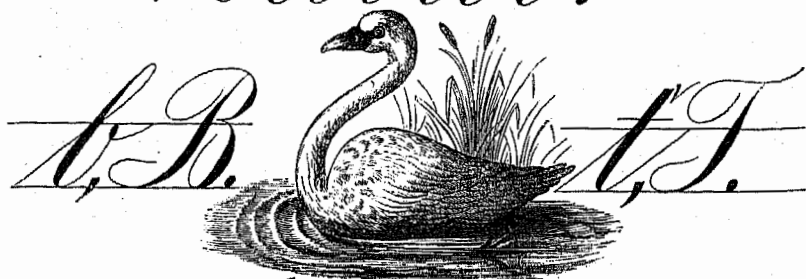
Miluj vlast!

*Učení není mučení,
ono dává umění!*

16.

labut.

bu-bu! bu! bé! bá-ba.
 tě, tě-ti, ti, ty, at, tě.
 tá-tý, tě-lo, tu-ká, lat.
 lastě, dí-tě, dě-ti, má-ti.
 Den-ně, jest, můj, ob-čej,
 můj-ti, so-bě, ob-li-čej.
 Bo-ří-voj, Te-re-si-e.

16.

b, B. labuť. ě, T, Ť.

*Ťa-tý, ťal, u-ťal. Ťu-ká-te.
Děšť. Pešť. Část. O-blek. Ba-ba.
Ka-bát. Be-se-da. Bu-ben.*

*Krá-va dě-lá: bú, ov-ce bé!
tě. ty, ti. dě-ti. ša-ty ša-tí.*

*La-but je vod-ní pták, kte-rý
má pěk-né bí-lé pe-ří. Po ze-mi
vy-kra-ču-je si jen zvol-na, a-le
po vo-dě pyš-ně plo-ve. O-na lí-tá
též do výš-ky.*

*Ov-ce be-čí, krá-va bu-čí,
ko-za me-čí, ba-sa bru-čí. Sá-
zí-me bo-by. Lo-ví-me ry-by.*

*Líc není rub, buk není dub.
Státi není ležeti, spáti není běžeti.
Seděti není státi.*

Spáti není bděti, žíti není mříti!

17.

hoch.

h, H, ch, Ch.

ho-ta! ho-si! ha! ha-ha!

hý! hou! ho-dy. ha-di.

ha-na-du-ha. há-ky-roh.

ach! ucho. ucha. du-cha.

mí-chá-me-cha-sa-má-chá.

chú-va cho-vá ho-cha.

Ha-vel. He-le-na.

17,

h, H. hoch. ch, Ch.

*ho-dy. ho-di-ny. du-ha. tuh.
hou-sen-ka. ach! hlad. vá-hy.
mě-chy. chý-še. Ha-vel. Bůh.
Kach-na ká-chá, hu-sa ký-há.
Ho-dný hoch ne-chá ne-plech.
Cha-sa u cha-lu-py hlí-dá.*

Dě-ti je-dí o-ře-chy.

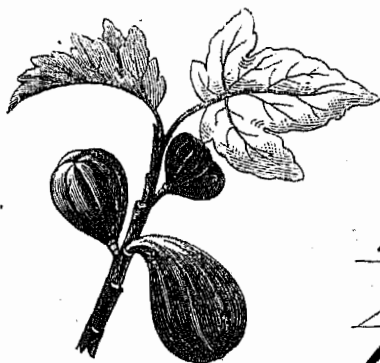
*Vůl má ro-hy, je-len pa-ro-hy.
Li-dé lo-ví, hoch si ho-ví.*

*Hmat a chuť jsou smy-sly.
Ja-zy-kem chu-tná-me. Ro-ze-
zná-vá-me, co jest ky-se-lé a co
slad-ké, co hoř-ké a co sla-né.*

*Bůh jest původ všeho světa,
otec všech lidí.*

*Bůh nás živí, potěšuje,
dobrého nám uděluje.*

18.

šik.
S. F.

ši! šiky. šuj! piš, paš.
puš! haš! šia-la-vo-ní.
ša-rá-ři. ša-fá-ři. šú-ra.
Ši-a-ly a ka-ra-šia-sty.
Ši-li-pe, co to šou-ská?
Šo-sef má na-xi-mu-bu-šy.
Dou-šej a ne-xou-šej!

18.

f. fík. F.

*fí-ky. fi-a-la. fa-ra. fá-bo-ry.
fa-zo-le. fů-ra. ša-fá-ři.*

Ra-fa-el. Jo-sef. Fi-lip.

Fran-ti-ška má fá-bo-ry.

Hou-fy dě-tí bě-ha-jí po u-li-ci.

Ša-fář ve-ze fů-ru o-bi-lí.

Kul-ka fi-čí. Pes ha-fá.

Ra-fa-el do-sta-ne fí-ky.

Fi-lip sá-zí fa-zo-le. Ne-fou-kej!

Lí-ný bý-vá o-sel,

ry-chlý má být po-sel.

*Po-věz-te, co jest bí-lé, čer-né,
čer-ve-né?*

*Kdo na mále nepřestává,
ničeho víc nedostává.*

*Kdo jinému kazí radosti,
sobě působí jen žalosti.*

19.

goliás.

G, G.

gu-ma. sa-go. ga-le-je.

gumiguta jest klu-tá.

Gol-go-ta, Kal-va-rie.

Garela se podobá kore.

há-ci-mí-va-ji gu-mu.

Sa-go ro-ste v In-di-i.

Hu-go. Go-li-ás.

19.

g. *goliáš.* G.

Go-li-áš. Gol-go-ta. sa-go. gy-mna-si-um. gu-mi-gu-ta.

Ma-lý Da-vid po-ra-zil Go-li-á-še. Ten-to měl že-le-znou zbroj.

Ga-ze-la po-do-bá se ko-ze; má krá-sné vel-ké o-či, čer-né ro-hy a pě-knou, ští-hlou po-sta-vu.

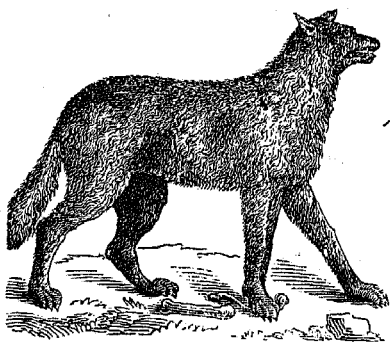
Žá-ci mí-va-jí gu-mu.

Met, smet! rus, brus, val, chval. nes, dnes. hne, schne. dlí, mdlý. lat, plať. lom, zlom. vař, tvář. pal, spal. voj, dvoj. rak, mrak.

Orel dravý bývá zdravý.

Malinký Vítek, pěkný je kvítek; on vám je líný, jako kus hlíny.

v l k .

l .

v l n a . v l c i . s t r a . m l h a .

p l ň . j a b l k o . p a m l s e k .

K o t ě m l s á . S t r y t e k o u .

P l Ń l e x t a m p o r e m i .

P l s t d á v á k l o b o u k y .

M l ě . B l b ý h o c h u p a d l .

S p l ň , c o j s i s l ů b i l .

20.

'l. **vlk.** 'l.

Vlk je hl-ta-vé zví-ře.

Ml-ha pa-dá, bu-de ja-sno.

Na mo-ři se tvo-ří vl-ny. —

Koč-ka jest ml-sná. — Pl-ný

mě-síc na-zý-vá se ú-pl-něk. —

Plž le-zl po ze-mi. — Voz-ka

ve-zl se-no ve vo-ze. — Mlč! —

Pe-kař pe-kl. Vo-ják se-kl, pes

se le-kl a u-le-hl.

Z čeho co je?

Z ov-ce vl-na, z vl-ny su-kna,

ze su-kna ka-bát. Ze lnu pří-ze,

z pří-ze plá-tno, z plá-tna ko-ši-le.

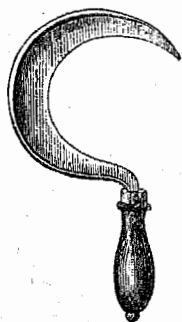
Z konopě provazy, z provazů

sít. — Z papíru knihy, z knih

moudrost. Z hroznů víno.

Mlčení úst — veliký půst!

21.

srp.
 /
 /

brk. krk. drn. trn.
 mi-str. hr-nec. vr-ba. pes.
 prk-no. tr-ní. cu-kr. chrt.
 Vě-tr hu-čí. Pr-sí! crk.
 Ko-lo vr-zá Beran tr-ká.
 Bra-tr bra-tra mi-lu-že.
 U-čē-ní nás ne-mr-zí!

21.

'r.   *srp.*   'r.

*Tr-ní tr-há o-děv. — Zr-ní.
Pe-tr se vr-tí. — Ko-čár hr-čí.
Sr-na bě-ží a chr-ti za ní.*

*Hrn-číř ho-to-ví ne-jen hrn-
ce, ný-brž i ka-mna, roz-li-čné
ná-do-by a o-zdo-by.*

So-kra-tes byl mu-drc.

*Vr-ba nám dá-vá pru-ty na
ko-ší-ky a ko-ša-ti-ny.*

Cha-trč ne-ní pa-lác.

Hlasy zvířat.

*Slepička na dvoře kdáče a
krákoře, ovce bečí, koza brečí;
vlašťovka šveholí, že ji nic ne-
bolí; psíček vrčí, cvrček cvrčí.*

*Jak bičík zafičí, koníček za-
řičí, nosem frká; holub vrká.*

22.

*Vyslovte:**lad, klad, sklad.**led, hled, vzhled.**lep, klep, sklep.**lať, plať, splať.**nes, snes, vznes.**roj, troj, stroj.**rej, krej, skrej.**rýl, kryl, skryl.**řep, třep, střep.**rým, prým, šprým.**vor, tvor, škvor.**dá, zda, mzda.**ta, sta, msta.**raň, braň, zbraň.**báň, žbán, džbán.**růst, zrůst, vzrůst.**ví, tkví, stkví.*

23.

Rýmy — šprýmy.

*Pi-a-la vo-ní,
rá-no se zvo-ní.*

*Je-den to pra-ví,
dru-hý to spra-ví.*

*Na po-li rá-dlo
na pů-dě prá-dlo.*

*Na ptá-ky lep,
na pi-vo sklep.*

*Na ob-raz rám,
na zbo-ží krám.*

*V o-dě-vu lad,
v ža-lud-ku hlad.*

*Ve vo-dě rak,
v po-vě-tři drak.*

*U le-sa laň,
u ru-ky dlaň.*

*Na hro-bu rov,
u stře-chy krov.*

*Na ko-vu lesk,
Na ne-bi blesk.*

*Na vá-ze lot,
na dvo-ře plot.*

*V mlu-vni-ci vě-ty,
v za-hra-dě kvě-ty.*

*Stu-de-ný led,
o-hni-vý hled.*

*Ve-se-lý jezd,
pá-nů to sjezd.*

*Na-pja-tý luk,
vo-jen-ský pluk.*

*Ho-ši-čku! věř,
pla-chá je zvěř.*

*Na-sta-ne mír,
až bu-de smír.*

*Jmé-no má pá-dy,
vo-da má spá-dy.*

*Od Bo-ha duch,
na ze-mi vzduch.*

*Prá-vě se drž,
zlé-ho se zdrž.*

24.

Slova.

blá-to. dlá-to. hla-va.
kra-je. mlé-ko. člo-věk.
sli-by. žla-by. drá-ty.
zla-to. spá-nek. spá-sa.
svá-tek. ško-da. ško-la.
shu-ha. slo-ny. sle-pý.
sla-bý. vla-sy. vrá-na.
vče-la. čme-lík. dva-cet.
voj-sko. ko-ště. ště-stí.
ml-sný. cvr-ček. vlh-ko.
smrk. dešť. srd-ce. hrd.
smlou-va, strou-ha. mzda.
zdra-ví. zbraň. vzdá-ní.
sklo-něk. vždy. stkvost.

25.

Cvičení.

Vlak se vle-če. Plž se pla-zí.

Mly-nář me-le. Tla-chal tla-chá.

Hrá-bě hra-bou. Za-vři vra-ta!

Mla-dost, ra-dost; sla-bost, ža-lost.

Chlap-če, ne-vrť se a ne-žva-tlej!

Při-spěj to-mu, kdo v nou-zi lká.

Slyš zvu-čné zně-ní zvo-nů!

Stří-bra lesk jej o-sle-pil.

Zdrž se zbra-ně, zdrž se msty!

Hvě-zdy se třpy-tí na ne-bi.

Žnec žne ve žních ži-to.

By-lo šest-náct šve-stek za krej-car.

Pe-tr pr-chl ve tři čtvr-tě na čty-ry.

Dě-ti dě-dí po dě-do-vi dě-di-ctví.

Pstré pstru-hy plo-vou po vo-dě.

Za-šij si šo-sy!

*Pře-le-tě-la kře-pe-lič-ka přes tři a tři-cet
střech.*

26.

Abeceda.

<i>a</i> , a, A , A.	<i>m</i> , m, M , M.
<i>b</i> , b, B , B.	<i>n</i> , n, N , N.
<i>c</i> , c, C , C.	<i>o</i> , o, O , O.
<i>č</i> , č, Č , Č.	<i>p</i> , p, P , P.
<i>d</i> , d, D , D.	<i>r</i> , r, R , R.
<i>e</i> , e, E , E.	<i>ř</i> , ř, Ř , Ř.
<i>f</i> , f, F , F.	<i>s</i> , s, S , S.
<i>g</i> , g, G , G.	<i>š</i> , š, Š , Š.
<i>h</i> , h, H , H.	<i>t</i> , t, T , T.
<i>ch</i> , ch, Ch , Ch.	<i>u</i> , u, U , U.
<i>i</i> , i, I , I.	<i>v</i> , v, V , V.
<i>j</i> , j, J , J.	<i>y</i> , y, Y , Y.
<i>k</i> , k, K , K.	<i>z</i> , z, Z , Z.
<i>l</i> , l, L , L.	<i>ž</i> , ž, Ž , Ž.

Normalní slova.

1. máma.	11. měď.
2. med.	12. myš.
3. vít.	13. železo.
4. lev.	14. čepice.
5. osel.	15. kůň.
6. jelen.	16. labuť.
7. pivo.	17. hoch.
8. sudy.	18. fík.
9. rak.	19. goliáš.
10. kouř.	20. vlk.
21. srp.	

Druhá část.

Články.

Dítě. Škola. Smysly.

1. Dítky.

*My jsme dít ky ma lin ké,
 ja ko kvě tí ú tlin ké.
 Rá dy, hrá me, a zpí vá me,
 Ro di čů, svých, po slou chá me,
 ač ko li, jsme, ma lin ké!*

2. Ráno.

Nastal již den.
 Z postele ven!
 Slunéčko svítí —
 nebudu dlíti.
 Řádně se obléknu,
 k modlitbě pokleknu,
 tatínka pozdravím,
 mamičku políbím,
 hbitě se zatočím —
 do školy zabočím!

Ranní ptáče, dál doskáče.

3. Cesta do školy.

Cestičko do školy
přes louky, po poli,
cestičko do školy
ušlapaná!

Když jsem tě šlapával,
někdy jsem plakával,
sněhem jsi bývala
zasypaná.

4. Škola.

Chodím do školy.

Ve škole to vyhlíží jinak než doma. Děti sedí tiše v *lavicích* a hledí na pana učitele. Lavice mají *příhrádky*. Do nich ukládají žáci své *školní potřeby*: čítanku, tabulku, sešity a tak dále. Na lavici jsou *kalamáře s inkoustem*.

Ve škole vidím *školní tabuli* s křídou a houbou, *počítadlo*, *stůl*, *skříň* a jiné nářadí. Na stěně visí *obrazy* a *tabulky*.

Ve škole se učí. Učitel se ptá a žáci odpovídají. Učíme se *čísti*, *psáti*, *počítati*.

5. Co to je?

Čtyry rohy mám,
ale netrkám.

Tvrdá, černá jsou má záda,
na nich křída psává ráda.

Dítky sedí přede mnou,
s pozorností velikou.

6. Učení přináší užitek.

Starý *Tomáš* měl syna, jménem *Petra*. Ten byl námořníkem a cestoval po moři. Po celý rok neměl otec o něm žádné zprávy a myslil, že snad již zemřel.

Tu přijde najednou psaní z Ameriky. Bylo od *Petra*. Starý *Tomáš* by se byl rád dozvěděl, co v něm stojí; ale on neuměl čísti, protože v mládí nechodil do žádné školy.

Tu spatřil, jak děti jdou právě ze školy. Mezi nimi byl i *František*, sousedův syn.

Františku! nechtěl bys mi to psaní přečísti? zavolá naň *Tomáš*.

I milerád, jen je sem dejte, odpověděl zdvořile *František*. Vzal psaní to do ruky a četl je nahlas.

Tomáš poslouchal pozorně, co mu *František* předčítal. Ze psaní se dozvěděl, jak jeho syn dlouho stonal, že se opět uzdravil a že za měsíc se vrátí domů.

Tu se radoval velice starý otec a děkoval malému *Františkovi*.

*Kdo co umí, toho ctíme,
hloupého si nevážíme.*

**Kdo do školy nechodí,
sám si nejvíc uškodí.**

---

7. Vidím.

Vidím očima, mám zrak.

Stepý nevidí. I já nevidím po tmě.

Vítej mi, *slunko nebeské!* Ty mi osvětluješ celý svět svým světlem. Poznávám své milé rodiče, bratry a sestry, a těším se tomu, co Bůh stvořil.

Ó jak krásný jest tento svět!

Dvě světla stvořil Pán Bůh; jedno velké, aby nám osvětlovalo den, a jedno malé, aby nám osvětlovalo noc. Světla ta jsou **slunce** a **měsíc**.

Slunce jest tak *jasné*, že oko mé lesku jeho nesnese. Nesmím se do slunce dívatí.

Zrak jest nejvzácnější dar Boží. Dítky! šetřte zraku! Nečtěte za soumraku. Nedívejte se do psaní z blízka! Vyhlížejte do dálky! Nenamahejte očí! Strážte oko před prachem a nečistotou. Myjte se!

Dvě kukačky vedle sebe sedí a jedna druhou nevidí. Co je to?

8. Oči.

Mám dvě jasné, bystré oči;

ty se hbitě, kam chci, točí.

Okem vidím háj a kvití,

i jak slunko na nás svítí.

Milý Bůh mi popřál zrak;

Slepým, ach! je všechno mrak.

Kdo to uhodne?

Vyhližim jak rohlíček,
někdy jako bochníček.
V noci jen se na mne díváš,
velkou radost ze mne míváš.

9. Barvy.

Snih jest bílý, uhel černý.

Co je ještě bílé? co černé?

Krev je červená. Obloha je modrá. Tráva
je zelená. Síra je žlutá.

Cihla je rudá, popel šedivý, ořech hnědý,
lev plavý.

Lidé mají vlasy černé, hnědé, rusé a
v stáří šedivé.

Kvítí je pestré.

Někdy, když prší, vidíme *duhu*. Na ní
pozorujeme řadu nejkrásnějších barev.

*Na louce se třpytí
z jara vonné kvítí —
žluté, modré, červené
a rozličně zbarvené.*

10. Chrupa.

Charpo, modrá charpo,
moje potěšení!

Nad tebe květ žádný
v širém poli není.

Ty jsi prostý kvítek
 blahé upřímnosti;
 tebe nepřemohou
 jiných kvítků ctnosti.

Nad tebe květ žádný
 v širém poli není.
 Charpo, hezká charpo!
 moje potěšení.

11. Slyším.

Slyším ušima. Mám **sluch**.

Hluchý neslyší.

V noci panuje velebné ticho. Ve dně se ze všech stran ozývají **zvuky** a **hlasy**.

Jak to vše zvučí, šumí, šustí, šepce, hučí, hude a zní!

Zvony zvoní. Vůz rachotí. Vítr fučí, stromy šumí.

Potůček bublá a hrčí přes kamení. Vodopád ječí.

Hrom hřímá. Okna řinčí, kolo vrzá, hodiny cvakají.

Ptáčkové prozpěvují. Žežulka kuká a vlaštovka šveholí. Slavík štěhotá. Křepelka volá: Pět peněz!
 Kosové hvízdají.

Brouci bručí. Včela bzučí.

Pes štěká, kočka mňouká, hříbě řičí.

A člověk?

Člověk **mluví!**

U hlavy mám uši,
 těmi poslouchati sluší.

12. Mluvím.

Ústa mám a mluvit umím.

Čemu ještě nerozumím,

po tom rodiči se ptám;

s jinými rád rozmlouvám.

*S bratry svými obcují,
s nimi radost sdělují.
Někdy si i pozazpívám,
k Pánu Bohu se modlívám.
Při tom dbám, co pravé máti,
že se nikdy nesmí lháti!*

---

13. Mám smysly.

Zrak.

Vidím z jara v zahradách
pestré tulipánky;
vidím též i na lukách
pásti se beránky.
Jak Ti, Otče! děkovati,
že jsi dobrý tak?
Mohl bych se radovati
kdybych neměl **zrak**?

Sluch.

Tam na poli skřivánek
líbezně si zpívá.
Když ho slyším, srdce mi
radostí oplývá.
Jak Ti, Otče! děkovati?
Ó Tys dobrý Bůh! —
Mohl bych se radovati
kdybych neměl **sluch**?

Chut.

Ať si stromy odkvetly,
 časy nejsou smutné;
 neb nám zrají třešničky,
 ovoce přechutné.

Jak Ti, Otče! děkovati?

Věčně chválen buď!

Mohl bych se radovati,
 kdybych neměl **chut**?

Čich.

Každý kvítek v zahradě
 roztomile voní;

hejno krásných motýlů
 kolem nich se honí!

Jak Ti, Otče! děkovati?

Vesel nebyl bych,
 nemoh' bych se radovati,
 kdybych neměl **čich**?

Hmat.

Ručičkami obsahuji
 jablíčko i růžičku;
 ručičkami obejmám
 tatínka i matičku.

Jak Ti, Bože! otče milý!
 mohu dosti děkovat?

Mohl bych se radovati,
 kdybych neměl **hmat**?

---

14. Ruce.

Zde ruka, zde ruka; pět prstů na ní; ta pravá, ta levá s loktem a dlaní. Teď malé ruce si ještě hrají; až budou silnější, práce dost nadělají.

---

15. Nohy.

*Nohy mám a na nich pevně stojím,
že bych padnul se nebojím;
v chůzi a běhu pozor dám,
a daremně neskákám.
Zpřímá, jako voják chodím,
v blátě marně se nebrodím.*

B**Bůh. Člověk. Zvířata. Věci.**

*Důvěřuj se v Boha svého,
On tě zbaví všeho zlého.*

---

*S Pánem Bohem počínám,
s Pánem Bohem dokonám.
Člověk slabý nic nezmůže,
pakli Pán Bůh nepomůže.*

---

1. Bůh.

*Kudy kráčím, kam se dívám,
samé divy jen vidívám.*

*S hora, z dola všecko volá:
Všemohouci na nebi,
každý tvor Tě velebí!*

---

*Obilíčko, kvítí,
sad i háj i luh —
všecko radost cítí,
že jest jeden Bůh.*

**Pán Bůh dopouští,
ale neopouští.**

**Jak Bůh ráčí,
tak ať kráčí!**

---

2. Co jest.

Bůh jest.

Já jsem.

Rodiče, přátelé jsou. Doma mám *bratra* a *sestru*, ve škole mám *spolužáky*. Každý člověk jest můj *bližní*. Já jej miluji.

Lidé jsou *osoby*. Každá osoba má své jméno. Já se jmenuji *František* a po svém otci *Divěrnýj*. Jak ty se jmenuješ?

Vůkol sebe vidíme nejen *osoby*, nýbrž i *věci*. Jdeme-li v létě na procházku, co tu vidíme rostlin, brouků a jiných zvířat?

Venku pod širým nebem rozkládá se Boží **příroda**. Háje a lesy, pole i luka, vše, co roste i žije náleží k přírodě.

Mimo to máme mnohé věci, které zhotovila *ruka lidská*; jako na příklad sukno a plátno, sklenice a talíře. lopaty a pluhy, silnice a domy.

Domy nerostou. Mnohé práce jest zapotřebí, aby takový *dům* povstal. Více *řemeslníků* se musí přičiníti, aby se dohotovil dům. Hlavně jsou to zedníci. Slyšme jich píseň:

<i>Písek, vápno, kamená,</i>	<i>Pěkně zné kladívek tluk;</i>
<i>potřebujem k stavení;</i>	<i>slyšte, slyšte: tuky, tuk!</i>
<i>a když to vše máme,</i>	<i>Záležet na práci</i>
<i>do práce se dáme.</i>	<i>dejme si jonáci.</i>

Práce kvapná, málo platná.

---

3. Jaké co jest.

Já jsem *malý*, otec jest *velký*.

Lavice jest *dlouhá*, píď *krátká*. Věž jest *vyšoká*, chaloupka *nizká*. *Široká* je silnice, pěšinka *úzká*. Rybníky bývají *hluboké*, potoky *mělké*.

Kulatý je míč, *hraná* kostka, *oblé* vejce.

Pravítko je *rovné*, srp je *křivý*.

Zdlouhavý je hlemejšď, *rychlý* pes.

Holub jest *sivý*, člověk jest *živý*.

Lípa jest *košatá*, země jest *kulatá*.

Olovo jest *těžké*, kvítí jest *hezké*.

Ovoce jest *zralé*, house bývá *malé*.

Kost jest *tvrdá*, mysl nebuď *hrdá*.

4. Kde co jest.

Hvězdy jsou *na nebi*. Zlato jest *v zemi*. Ptáci jsou *v povětrí*, ryby *ve vodě*, lidé *na zemi*.

Některé věci jsou *daleké* jako slunce, jiné *blízké* jako domov.

Některé věci jsou od nás *v pravo*, jiné *v levo*; některé stojí *před* námi, některé *za* námi; strop jest *nahoře*, podlaha *dole*.

Co vidíme doma? co spatřujeme ve škole? co pozorujeme ve městě? co vidíme na poli? —

Bůh jest všude a vidí vše!

Jak se budu chovati, když Bůh všechno vidí?

*Boj se Boha, styď se lidí,
nehřeš nikdy, Bůh to vidí!*

5. Kde?

Byl jeden domeček,
v tom domečku stoleček,
na stolečku mistička,
na mističce vodička,
v té vodičce rybička.

„Kde je ta ryba?“

Kočka ji snědla.

„Kde je ta kočka?“

V lesy zaběhla.

„Kde jsou ty lesy?“

Na prach shořely.

„Kde jest ten prach?“

Voda ho vzala.

„Kde je ta voda?“

Voli ji vypili.

„Kde jsou ti volí?“

Páni je snědli.

„Kde jsou ti páni?“

Na hřbitově zakopáni!

---

6. Rodina.

V rodině byla dnes velká slavnost. **Otec** slavil svůj svátek, a *dítky* chystaly se, aby mu říkaly přání, kterému je **matka** byla naučila.

Pojď, milá *sestro!* řekl František k Bětušce, budeme tatínkovi přátí. „Počkej, až se ustrojím!“ odvětila Bě-

tuška *bratru* svému. Potom předstoupily, aby říkaly svá přání, a otec měl z toho veliké potěšení.

V domě však byla ještě jedna osoba, která též k rodině náležela; byl to ctihodný stařeček s bílými vlasy. On již nemohl pracovati. Děti ho měly rády a říkaly mu: *Dědečku!* I on se dnes svátečně oblekl, přistoupil k otci a pravil: Synu! přeji ti, abys na svých dětech tolik radostí se dočkal, jako já na tobě!

Před lety byl totiž otec právě tak malý, jako František a říkal dědečkovi: Otče! Proto, pravila Bětuška k Františkovi: Otec našeho tatínka jest náš dědeček; ty jsi k tatínkovi *syn*, k dědečkovi však *vnučk*. — A ty jsi jeho *vnučka*, doložil František. —

Rodiče a dítky tvoří *rodinu*. K rodině tedy patří otec, matka, synové a dcery, a pakli jsou ještě na živu, dědeček a babička.

V rodině se mají míti všichni rádi, mají sobě pomáhati a sloužiti.

Ubohé dítě, kterému zemřel buď otec neb matka, nazývá se *sírotek*.

*Dejte, dítky! stáří čest,
posměváčky čeká trest.*

*Cti otce svého a matku svou, abys dlouho živ byl
a dobře se ti vedlo na zemi.*

7. Dětská.

*Pověz mi holátko,
zlaté pacholátko,
u koho rád se chováš?*

„U mého tatíčka,
děláme konička,
hupity, hupity, hou!“

Pověz mi holátko,
zlaté pacholátko,
koho nejradši líbáš?

„Matinku, matinku,
má hladkou hubinku,
tatínkova píchá.“

Pověz mi holátko,
zlaté pacholátko,
po kom se ti stýskává?

„Po vás, má babičko,
hruštičku, jablíčko,
v kapsáři míváte,
pro mne je chováte!“

8. Sirotek.

Můj Bože na nebi!
jak těžko na zemi
bez otce, matičky,
bez bratra, sestřičky.

Já chudý sirotek,
já malý žebráček
nemám už žádného
příbuzného!

Kde můj je tatíček?
Pochován v hrobeček.
Kde má je matička?
Tam vedle tatíčka.

Kde dům můj otcovský?
Ach svět ten široký.
Tak lkál dům od domu
a žebral almužnu.

I přišel do školy
ten sirotek malý,
a více neplakal
ani víc nežebal.

Tam našel bratříčky
i také sestřičky,
to dětičky jiné,
hodné a upřímné.

Ta školní světnička
byla mu matička,
a dobrý učitel
jeho otec, přítel.

---

9. Potřeby člověka.

Člověk potřebuje *obydlí, oděvu a potravu*.
Lidé bydlí v palácích, domech, chalupách,
chatrčích, chýškách. V *domě* nalézáme *svět-
nice* čili *pokoje, kuchyni, síň, schody, sklep*
a *půdu*. U domu spatřujeme *zdi, dveře, okna,*
střecha.

Domy jsou v *městě*, domky a chalupy ve
vesnici. Ve městě nalézáme *náměstí* a *ulice*.

Praha jest hlavní město Čech. —

Pokrmu, kterých člověk požívá, jsou jeho
potravou. Šaty, kterými se odívá, jsou jeho
oděvem.

Jmenujte věci, které nám slouží za *po-
travu* a které nám slouží za *oděv*.

Než pokrmu požíjeme,
nábožně se pomodleme!

---

10. Zahrada.

U domu se často nalézá zahrada. Zahradou se jmenuje proto, že jest ohrazena čili zahrazena plotem aneb zdí. V zahradě se pěstují zeliny, stromy ovocné a květiny.

Okopávati, rýti, hrabati, síti, sázeti, pleti, zalévati, kliditi jsou práce zahradnické. Motyka, rýč, hrábě, kropice a tak dále jsou nástroje, jichž užívá zahradník. Zahradnictví jest příjemné a užitečné zaměstnání.

Jmenujte některé *zeleniny*, které se pěstují v zahradách! Jmenujte některé *ovocné stromy*!

Vy znáte zajisté mnohé květiny, které rostou v zahradách. Kdo z vás zná růže? tulipány? lilie? fialky? karafiáty? zvonečky? slunečnice? macošky? resedu?

Děti milují květiny. Ony jsou šťastny, mohou-li matince uvíti pěknou kytici. Neberte květin a neznámého ovoce do úst, nebo mnohé jsou jedovaté. Nepožívejte ovoce nezralého, neboť jest škodlivé.

---

11. Voda.

Voda stojí ve studni, v studánce, v rybníku. Ona se prýští z pramene, a tvoří malý potůček. Potok ubíhá a vlévá se do *řeky*.

V řece jsou ryby, někdy i raci. V stojatých vodách kuňkají žáby. Husy a kachny jsou rády ve vodě.

Voda jest nejzdravější nápoj. Vody potřebujeme k vaření, ku praní a k mytí. V létě se koupáme ve vodě. Nechodte, dívky, nikdy do vody, jste-li uhráty! Nekoupejte se bez dohlídky! Nelezte do neznámých vod! Mnohý chlapeček utopil se při koupání. Vody jsou hlubší, nežli se zdají.

Tekoucí voda žene mlýny. Ve mlýnu se mele obilí na mouku.

V zimě voda mrzne a tvoří *led*. Chlapečkové se rádi na ledu klouzají. Při tom však musejí býti opatrní. S mnohým chlapcem se prolomil led příliš tenký; jiný zas upadl a zlámal nohu. Na ulici klouzati se nesluší.

Můj potůčku, jak to je,
že si nedáš pokoje?
Běžíš stále noc i den,
a přec nejsi unaven.
Budu jako ty čilý,
můj potůčku rozmilý!

12. Počet živočichů.

Rád bych věděl a spočítal, kolik jest na zemi zvířátek, kolik pod oblohou ptačátek? Ale kdož pak z lidí dobře by mi vypočítal, co mé oko sotva vidí, všecky broučky a červíčky, všecky ve vodách rybičky? Lidé velcí, učení, v uměních vycvičení,

sotva jejich jména znají: jak je všechny spočítají?
 Darmo já se lidí ptám, jediný Bůh ví to sám;
 On jim denně pokrm dává, i mně život zachovává.

Hádanka.

*Chodím v koruně, král nejsem;
 nosím ostruhy, rytíř nejsem;
 šavli mám, husar nejsem;
 k ránu budívám, ponocný nejsem.*

13. Jak pes slouží člověku.

„Aj, pastýři, mnoho zdraví!“
 Kam jdeš, psíku? *ovčák* praví.
 Službu hledám, dí mu pes.

„Dostaneš jí ještě dnes.“

Bedlivě pes ovce hlídal,
 s hospodářem chleba jídal,
 milerád tím za vděk vzal,
 peněz, šatů nedostal.

„Aj, myslivče, mnoho zdraví!“
 Kam jdeš, psíku? *lesník* praví.
 Službu hledám, dí mu pes.

„Dostaneš jí ještě dnes.“

Chytře zajíce pes chytal,
 kde se který lesem kmital,
 za odměnu od pána
 košť mu byla podána.

„Aj, sedláče, mnoho zdraví!“
 Kam jdeš, psíku? *rolník* praví.
 Službu hledám, dí mu pes.

„Dostaneš jí ještě dnes.“
 Pečlivě pes domov hlídal,
 a kdy škůdce zlého vídal,
 vždycky silně štěkával,
 za to v boudě lehával.

Co je to?

*Má to hlavu jako kočka,
 má to nohy jako kočka,
 má to ocas jako kočka,
 mňouká to jako kočka —
 a není to kočka!*

---

14. Zajíček.

Zajíček běží po silnici, myslivec číhá za pšenici. Počkej, zajíčku! já ti dám ránu, hlavička se ti uhne na stranu!

Nebojím se tě, myslivečku; uteku já ti do háječku. Tam se ti schovám, střelit se nedám; jsem rád živ, jako ty, můj holečku!

Myslivec pořád ještě číhá! ale zajíček pryč ubíhá — tam si na zeli již pochutnává. Vidí to myslivec, mrzutě vstává.

---

15. Koně.

*Koně-li ve běhu utíkají,
dupity cupity dupotají.*

Klusají,

těkají

dupotem

cupotem:

*jeden, dva, tři, čtyry, pět —
koňů to veselý, bujarý let! —*

---

16. Ptáček.

*Hrej si, ptáčku! hrej,
ve křovi co sedáš;
do zpěvu se dej,
broučky když si hledáš.*

---

17. Chocholoušek.

*Chocholoušek, ptáček malý,
zrnka hledá na sněhu.
Pohled, jak je velmi dbalý,
hledá pilně ve běhu!*

---

18. Růže.

*Rozvíjí se v sadě růže,
jest to růže stolistá!
Sluněčko jí dopomůže,
rozvíje se dočista.*

Hádanka.

*Stojí v poli hůlčička,
na té hůlce kulička,
a v té duté kuličce
hvězdiček na tisíce.*

---

19. Vlaštovička.

Aj, ty vlaštovičko milá, kdes tak dlouho lítala? — Zde jsi hnízdo opustila a je prázdné nechala! Či jsi byla v teplém kraji po ten celý zimní čas, a se navrátila v máji do dědiny naší zas?

Vítej, rozmilá poutničko, z předaleké krajiny! Teplé zahřívá slunéčko již i naše končiny. Dopřejeme ti místečka, přijmeme tě pod střechem, vlet si do svého hnízdečka, potřebuješ oddechu!

---

20. Chléb.

*Mísím, mísím Boží dárek;
až pomísím, budu válet;
až poválím, budu pěst,*)
až upekou, budu jíst!*

---

21. Rak.

Ejhle přepodivné zvíře!
ve vodě přebývá v díře.

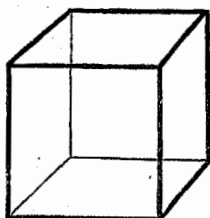
---

*) péci.

Na čele má dlouhé růžky,
v rukou drží ostré nůžky,
ze skořápek má kabátek,
chodívá jen vždy nazpátek.

22. Krychle neboli kostka.

Patřme na kostku!

Ona má délku, výšku, šířku. Každá z nich se dá změřiti a proto se nazývá rozměr.

Kostka má tři *rozměry*, jako každé těleso.

Rozměry těles bývají rozličné. U skříně bývá výška větší nežli délka a šířka. U trámu převládá délka.

Kostka má, jak vidíme, veškerý rozměry stejné.

Krychle má podobně jako světnice *stěny* neboli strany. Ukažte na dolejší a hořejší, pravou a levou, přední a zadní stěnu.

Kolik má kostka stěn? Kolik stěn pobočných?

Kde se u kostky sbíhají dvě stěny, tu povstane *hrana*, a kde se sbíhají tři hrany, povstane *roh*.

Kostka podle tvaru

šest má stran,

dvanáct hran,

dvakrát čtyry rohá.

Mravnost.

*Pole má oči, les uši,
chovej se vždy, jak se sluší!*

1. Malé ptáče.

Po zahradě malé ptáče
sem a tam vesele skáče;
potěšení z toho mívá,
a k tomu si rádo zpívá.
Sotva bílé ráno svítá,
kolem hnízda ptáček lítá,
brzo na větvičku sedá,
brzo dole broučky hledá.
Ale když volají staří,
ptáček chvílenky nezmaří,
jak je slyší, domů letí.
Tak poslušný budte děti!

**Kdo z rána políhá,
na večer pobíhá!**

2. Hodný František.

František chodil rád do školy. Nikdy nezameškal vyučování. Po celý rok zůstal jen dvakráte doma; jednou, když mu maminka stonala a on ji obsluhoval; po druhé, když sám byl nemocen.

František každodenně časně ráno vstává. On se hned umyje, bedlivě ustrojí a pobožně pomodlí.

Potom pozdraví své milé rodiče a jde v pravý čas do školy.

Na cestě se nikdy nezastavuje.

Než vstoupí do školní světnice, očistí se venku, aby tam nenanesl bláta neb sněhu.

Ve škole sedí tiše a pozorně. On nikdy nešeptá se svým sousedem. Když jest vyvolán, odpovídá ochotně a hlasitě.

Své věci má v nejlepším pořádku. Jeho sešity jsou čisté.

František nebyl ještě nikdy trestán, a nezasluhuje ani toho nejmenšího pokárání neb domluvení.

On jest miláčkem pana učitele i svých rodičů. Jeho rodiče jsou šťastni.

---

*Pilný rád se všemu učí,
lenoch se jen práci mučí.*

---

3. Malá dobročinitelka.

Malá Bětuška byla jediná dcera hodných rodičů, jenž v celém kraji známi byli pro svou dobročinnost. Za kruté zimy sbírala vždy po jídle drobečky, které na stole zbyly. Potom šla na dvůr, házela drobečky ptáčkům a dívala se, jak tito je zobají.

Rodiče měli z toho radost a ptali se jí:

— Bětuško, co pak tu děláš, vždyť se zimou celá třeseš!

— Podívejte se, odpověděla Bětuška, vše je pokryto ledem a sněhem, a ubohá zvířátka nenalézají ničeho, čeho by se najedla. Já je tu krmím, právě tak, jako bohatí lidé musejí pomáhati chudým a živiti je.

— Ale ty přec nemůžeš uživiti všechny ptáčky! odpověděl otec.

— Což pak nečiní všechny děti na celém světě totéž, co činím já, podobně jako se všichni bohatí starají o chudé?

Otec pohledl na matku, usmál se a pravil:
Ó svatá nevinnosti!

4. Včelička a holoubek.

*Vyletěl z hnízdečka holoubek,
sedl si v háječku na doubek.*

*Zobáčkem klobal větvičku,
tu spatřil tonouti včeličku.*

*V rychlosti větvičku ulomil,
včeliče do vody ji hodil.*

*Včelička tak se zachránila,
holoubku vděčnou být slíbila.*

*Nedlouho na to včelička
letěla kolem háječka;*

*tu spatří myslivce s ručnicí,
jak míří tam na holubici.*

*bodla ho žihadlem do ruky,
rána pak vylétla přes buky.
tu poznal holoubek včeličku,
že mu zachránila samičku.*

---

*Co ti milé samému,
to číň také jinému.*

---

5. Motýl a včelka.

Lehkomyslný motýl lítal z květinčky na květinčku, a vysmíval se včeličce, která právě na květoucí bylinku usedla a med ssála.

„Posmívej se, jak se ti líbí,“ odpověděla mu pilná včelka. „Já chci raději pracovati, nežli zaháletí.“

---

*Važ si času, chop se práce,
zahálky se střež co zrádce.*

*Kdo dokončil v práci den,
tomu chutná dobře sen.*

---

6. Skřivánek.

*Skřivánku ty zpěvavý
vždy se k nebi vznášíš,
proč pak o tom nebíčku,
nám nic neohlásíš?*

*Předce ti však skřivánku!
dobře rozumíme;
budem pilní, poslušní,
pak o nebi zvíme!*

---

7. Provaz.

Dva žáci, *Vít* a *Jan*, našli na silnici starý provaz a hádali se, komu z nich má patřiti. *Vít* jej držel za jeden konec, *Jan* za druhý, a jeden ho chtěl druhému vytrhnouti. Najednou se provaz přetrhl a oba chlapci leželi v blátě. Okolojdoucí se jim notně vysmáli.

Ze svárů a hádek
pojde jenom zmatek.

8. Řetěz.

Karel nebyl mnohem lepší, než zloděj. Nekradl sice, ale nenechal nic na pokoji. Co našel, to si podržel.

Jednou z rána jde okolo kovárny. U dveří ležel pěkný řetěz. Aj! toho bych mohl potřebovat! myslí si *Karel*, a sáhne ihned po něm. V tom však bolestně vykřikne a řetěz odhodí. Řetěz byl totiž ohnivý, a *Karel* si všech pět prstů notně popálil.

Kovář tam řetěz položil, aby vychladnul. Jak uslyšel křik, vyšel z kovárny a pravil ku chlapci: Dobře se ti stalo, žes sobě prsty popálil!

*Kdo na cizí statek sáhá,
sám si k trestu dopomáhá!*

9. Špaček.

Starý lesník měl špačka, kterého s velikou prací naučil pronášeti několik slov. Jako papoušek, dá se totiž i špaček vycvičiti, aby napodoboval slova, která slyší.

Kdykoli zavolal lesník: Kde je špaček?
odpověděl tento: *Špačíček zde!*

Emil, mlynářův syn, přicházel častěji do myslivny a zamiloval si učeného špačka.

Jednoho dne, když přišel do myslivny, nebyl žádný doma. Rychle popadl špačka, strčil jej do kapsy a chtěl s ním odejít.

V tom se vrátí lesník. Aby učinil Vojtškovi radost, zvolá: Kde je špaček? a špaček v kapse odpovídá:

Špačíček zde! Špačíček zde!

Vojtěch se styděl tak, že by se byl v tom okamžení raději propadl.

Svého si hled', cizího nech!

Já mám špačíčka,

ptáčíčka

milostného.

On mile švítoří,

rád se mnou hovoří,

žertu mi nadělá

rozkošného.

---

10. Žebračka.

V čas hladu chodila jednoho zimního dne neznámá paní od domu k domu a prosila o almužnu. Její oděv byl ošumělý a na všech koncích spravovaný; okolo hlavy

měla ovinutý šátek, nebo padal sníh a vítr fučel. V pravé ruce držela hůl, v levé nesla košík. V mnohých domech jí dali skrovnou almužnu a to ještě jen oknem; někde ji dokonce odbyli nevlídnými slovy. Jediný občan, nejchudší celé osady, ji pobídl, aby vstoupila do světnice a se ohřála. Jeho manželka jí dala kus koláče, který právě byla upekla.

Den na to byli občané pozváni do zámku na oběd. Do zámku se šlo právě tou branou, jíž neznámá paní byla přišla. Když vstoupili do jídelny, spatřili tu podivné věci. Stály tam dva prostřené stoly; jeden malý, jenž byl pokryt vzácnými pokrmy a lahůdkami; druhý veliký, na kterém nebylo, než černý chléb a zemčata.

Tu se objevila paní zámku a pravila: Ubohá žebračka, která včera u vašich dveří prosila, byla jsem já. Chtěla jsem v čas nouze poznati, jak kdo z vás jest dobročinným a laskavým. Tito chudí lidé mne k sobě přijali, bych se mohla ohřáti, a sdělili se mnou, čeho sami měli. Oni budou dnes se mnou obědovati a obdrží po čas svého žití výroční plat. Vy, co jste mne odbývali skrovnou almužnou neb nevlídnými slovy, zasedněte k onomu stolu.

Tak to bude někdy i na onom světě!

Příběh ten udál se v Anglii; ona paní byla *Lady Grey*.

**Kdo rád bratru udělí,
tomu Pán Bůh nadělí!**

---

11. Jeník hrdina.

*Jeník byl ferina,
odvážlivý hrdina.
Polekal se kominíka,
jak vylézal z komína.*

*Jeník pádil ze dveří,
přímo ku své máteři.
— V naší peci něco straší,
divně to tam švitoří.*

*Jeník sám byl v světnici,
matka šla na ulici.
Tu se strhne divný šepot
za kamnami na peci.*

*— Ach, bázlivý Jeníku,
proč se bojíš, chlapíku?
Vždyť to straší hrnec s kaší,
co rád jídáš, blázínku!*

*Kaše v peci šeptala,
ven Jeníka vyhnala.
Matka se mu k tomu všemu
ještě rádně vysmála.*

12. Pomluva a křivda.

Ve škole se ztratilo jednomu žáku pravítko. Hledalo se sem a tam, ale pravítko se nenašlo.

V poslední lavici seděl žák, jenž se jmenoval *Matěj*. Týž měl ustavičné hádky se svým spolužákem *Vojtěchem*. Počkej, myslil si, dnes se na tobě pomstím!

— Já vím dobře, pošeptal sousedu svému do ucha, kdo to pravítko ukradl, byl to *Vojtěch*!

Sotva to řekl svému sousedu, již to opakoval jeden druhému, nejdříve z ticha, potom hlasitě, až to konečně šlo z úst do úst: *Vojtěch je zlodějem!*

Nadarmo tu litoval *Matěj*, že tak pošetile a zlovolně jednal; nadarmo ujišťoval, že se zmylil, že to bezpečně

14. Útrpný Jeníček.

Jeníček viděl v zelené chvoji, jak se samička o mladé bojí. „Prosím tě, prosím, dobrý chlapečku, nechod ty tady k mému hnízdečku! Jsou tu holátka, moje dětičky, jsou ubožátka ještě maličky. Bojí se každé to malé ptáče; dalo by strachem se hned do pláče.“ Jeníček hodný pryč se ubíral, myslil si: Nač bych ty ptáčky týral? Samička hnedle zas tichá byla, své mladé ptáčky křídloma kryla. Když on odcházel, volala k němu, poděkovala srdečně jemu: „Děkuji tobě, milý chlapečku, že's neublížil mému hnízdečku.“ A když se chlapec navrátil domů, skočil si vesele a rád byl tomu, že učinil dle prosby samičky, která má ráda svoje dětičky.

15. Ježíš přítel dítek.

Nechte dítek jíti ke mně! Tak pravil Pán Ježíš, když na zemi kráčel. A tak vábí a volá až po dnes dítky k sobě. Hodné dítko rádo poslouchá toho hlasu. Ono rádo chodí do kostela, kde se hlásá slovo Boží. Ono též pilně navštěvuje školu a poslouchá pozorně, co pan učitel mu vypravuje. Takovým hodným dítkám žehná Bůh, aby se jim dobře vedlo!

16. Vítr.

Kam věterku stále vaneš?
 Rci, kdy vanouti přestaneš?
 — Kam a odkud vanu nevím,
 než, proč vanu, to vám povím.
 Vanu lidem občerstvení,
 vlhkým krajům vysušení,
 políbení květům nesu,
 dřímajícím stromem třesu —
a z toho se radují,
že tak stále pracuji!

---

17. Láska Boží.

Ovečky skákají po lučinách,
 včeličky lítají po květinách,
 ptáčata šveholí po celý čas,
 po háji, po poli slyšet jich hlas.

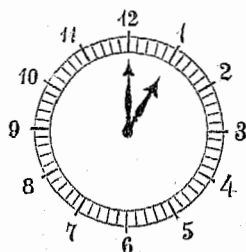
D

Rozdělení času.

*Den začíná vlašťovička,
večer končí zpěv slavička.*

---

1. Hodiny.

Hodiny bijí. Vilém počítá: Jeden, dva, tři, čtyry, pět, šest, sedm, osm, devět, deset, jedenáct, dvanáct. Bylo právě poledne.

Za hodinu bude čas do školy! praví otec. Vilém se dívá na ručičky. Velká ručička jde mnohem rychleji, nežli malá. Za hodinu proběhne ona celý ciferník, tato se jen pošine od jedné číslice k druhé.

Hodiny by se nepohybovaly, kdyby nebylo *závaží*. Uvnitř hodin nalézají se *kolečka*. *Kyvadlo* řídí celý ten pohyb, aby byl stejným.

Hodinami určujeme *čas*. Kdyby nebylo hodin, nevěděli by žáci, kdy mají jít do školy. Kde je pořádek, koná se vše na hodinu.

Hodiny vidíme na věži, na stěně; malé hodinky se nosí v kapse a nazývají se proto kapesní.

Otec slíbil Vilému hodinky, až vystoupí ze školy.

Co hodiny, co děláte,
Neustále jen cvakáte? —
Noc i den my odměřujem
Minulý čas ukazujem!

*Malý domeček, plný koleček.
Stále chodí a přec stojí.
Co je to?*

2. Rok.

Ráno vychází slunce, *večer* zapadá, v *poledne* stojí na obloze nejvýše. Po slunce západu následuje *soumrak* a *noc*. Polovice noci nazývá se *půlnoc*.

Ke dni počítáme i noc. *Den* trvá od jednoho poledne k druhému. Od poledne k půlnoci uplyne dvanáct hodin, a vykoná malá ručička na hodinách jeden oběh. Právě tolik hodin uplyne od půlnoci až do poledne. Den má tedy dvakrát dvanáct hodin.

Sedm dní dohromady tvoří týden. Jak se jmenuje každý z nich?

Týden se končí *nedělí*.

Měsíc má čtyry neděle. *Rok* má dvanáct měsíců.

Máme čtyry roční počasy: *jaro*, *léto*, *podzim*, *zimu*.

Na podzim se pšenka sívá,
v zimě země odpočívá,
na jaře se zelená,
v létě žito dozrává.

3. Měsíce.

V *Lednu* roste den, ač malinko jen.

Únor bílý pole sílí.

Březen, za kamna vlezem.

Duben, ještě tam budem.

Máj, půjdeme v háj!

Červen studený — sedlák krčí rameny.

Červenec volá: pojdte žít! pojdte žít!

Srpen: Když kvetou boby,
nouze o chleby.

Září: Když dlouho listí nepade,
suchá se zima přikrade.

Říjen: Když říjen blýská,
zima je blízká.

Listopad: Na svatou Kateřinu
schováme se pod peřinu.

Prosinec: Když v prosinci mrzne, sněží,
úrodný rok na to běží.

Stojí stojí dub,
a na tom dubě
dvanáct větví;
na každé větvi
po čtyrech hníždách
a v každém hníždě
po sedmi vajíčkách.

4. Na jaře.

Ai, ai, ai —	Máj, máj, máj —
na zahrádce máj!	zelená se háj!
Rozvilo se vonné kvítí,	Ptactvo libě prozpěvuje,
po záhonku jen se svítí:	hnízdečka si upravuje:
Ai, ai, ai —	Máj, máj, máj —
na zahrádce máj!	zelená se háj!

Háj, háj, háj —
 ve srdéčku ráj!
 Natrhám si pěkné růže,
 postelu si jimi lůže:
 Háj, háj, háj —
 ve srdéčku ráj!

---

5. V létě.

Na poli, v zahradách
 s pondělka k neděli
 všecko jsme zaseli,
 všecko vysázeli.

Zlatý po záhoně
 ovísek pro koně,
 ječmen a pšenici
 pro dům a pivnici.

Všecko jsme zaseli,
 všecko vysázeli:
 Pán Bůh požehnání
 práci té udělí.

---

6. Ptáček v zimě.

*Kdo to klepá venku?
Hledme, modrý ptáček!
Na našem okénku
sedí ubožáček.*

*V poli všechno pusto,
sněhu padá husto.
Nám je dobře ve světnici,
pták však mrzne na větvi.*

*Pojď sem ptáčku,
prozpěváčku!
drobtů dosti máme,
my jich tobě dáme,
a na první jarní den
pustíme tě zase ven.*

7. Květinky v zimě.

Kam jste še, květinky, poděly, co jste tu tak mile voněly? — Pod zemí spinkají květinky, jsou na nich ze sněhu peřinky; jen ticho, tichounko, dětičky, ať nezbudíte ty kvítečky. Přes rok na jaře Pán Bůh sám s milým sluníčkem přijde k nám, zlehounka s nich sejme peřinky a zvolá: Zbudte se, dětičky! — Tu honem vyndají hlavičky, tu honem otevrou očičky.

8. Zima.

Jasně slunko na zem svítí
a po polích sníh se třpytí,
stromů bílé větvičky
stkví se jako hvězdičky.

Sáně rychle uhánějí,
do vůkolí zvonky znějí,
a ptáčkové na poli
navštěvují stodoly.

Na stráni se chlapec vozí,
otec jemu z domku hrozí,
dívký v dole zpívají,
po ledě se klouzají.

Z vísky ozve se klekání:
„Dítky! konec radování!“
Modlete se, jděte spat,
byste mohly časně vstát.

E

Dodatky.

1. Cvičení na normalních slovech. *)

Která z normalních slov značí *osoby*?

Která značí *zvířata*?

Která značí *věci*?

Přichází mezi nimi též jméno *rostliny*?

Která zvířata náležejí k *domácím zvířatům*?

Která jsou *čtyřnohá*?

Která zvířata jsou nám *užitečná* a která *škodlivá*?

Které *kovy* nalézáme v normalních slovech?

Které z uvedených *věcí* náležejí k *potravě*?

kteřé k *obleku*? které k *domácímu nářadí*?

Přicházejí v normalních slovech též *vlastní jména*?

Který z *kovů* jest nám nejužitečnější?

2. Číslo.

1. *Jeden* jest Bůh.

2. *Dvě* mám oči, uši, ruce, nohy.

3. *Tři* jsou Božské osoby.

4. *Čtyry* jsou strany světové.

5. *Pět* prstů na ruce, pět smyslů na hlavě.

*) Dítě se při tom dívá do čítanky na stranu 49.

6. *Šest* kusů půl tuctu, šest měsíců půl léta.
  7. *Sedm* dní má týden.
  8. *Osm* rohů má kostka.
  9. *Devět* jest třikrát tři.
  10. *Deset* prstů; deset přikázání Božích.
-

3. Před učením.

*Modleme se, bratři drazí,
za dar **Ducha Svatého**.
Všechno dobré nám přichází
od Boha nebeského.
Tvůrce všeho umění!
žehnej tomu učení!*

Po učení.

*Otče všech nás na nebi!
Dítěk hlas Tě velebí.
Dej, abychom zachovali,
čemu jsme se naučili;
bychom žili stále
ku Tvé cti a chvále.*

---

4. Ráno.

*Nové jitro vstává
Bohu vzdejme čest.
On nám všechno dává
čeho třeba jest.
Žes mi popřál nový den,
budiž Bože! veleben.*

Večer.

<i>Jdu na lože</i>	<i>Noc se blíží,</i>
<i>milý Bože!</i>	<i>očka kličí,</i>
<i>abych spočinul.</i>	<i>den již pomínil.</i>

*Ve dne, v noci, Bože můj!
Milost Tvá nás opatruj!*

Modlitba Páně.

Otče náš, jenž jsi na nebesích.

Posvět se jméno Tvé.

Buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi.

Chléb náš vezdejší dejž nám dnes.

*Odpusť nám naše viny, jakož i my odpouštíme
svým viníkům.*

A neuveď nás v pokušení.

Ale zbav nás od zlého.

Amen.

Hymna národní.

1.

Zachovej nám, Hospodine,
 Císaře a naši zem!
 Dej, ať z víry moc Mu plyne,
 Ať je moudrým vladařem!
 Hajme vždy koruny Jeho
 Proti nepřátelům všem:
 Osud trůnu Habsburského
 Rakouska je osudem!

2.

Plňme věrně povinnosti,
 Chraňme právo počestně,
 A když třeba, s ochotností
 V boj se dejme statečně!
 V paměti povděčné mějme
 Slávu vojska vítěznou,
 Jmenní, krev i život dejme
 Za Císaře, za vlast svou!

3.

Čeho nabyl občan pilný,
 Vojín zbraní zastávej;
 Uměním i vědou silný
 Duch se zmáhej, jasně skvěj!
 Bože! slávy rač popřítí,
 Žehnej vlasti milené;
 Slunce Tvé nechť v míru svítí
 Na Rakousko blažené!

4.

Stůjme k sobě každou chvíli:
 Svornost jenom moci dá;
 Spojené kde vládnou sly,
 Snadno vše se vykoná.
 Když se ruka k ruce vine,
 Pak se dílo podaří;
 Říš Rakouská nepomine:
 Sláva vlasti, Císaři!

5.

Císaři po boku vládne
 Rodem, duchem spřízněná,
 V kráse, která neuvadne
 Císařovna vznešená.
 Bože! račiž rozkvět nový
 Habsburskému domu dát;
Františkovi Josefovi,
 Alžbětě rač požehnat!

O B S A H

Část prvá autografovaná	Str. 2
--	--------

Část druhá. Články.

A) Dítě. Škola. Smysly.

1. Dítky	50
2. Ráno	—
3. Cesta do školy	51
4. Škola	—
5. Co to je?	—
6. Učení přináší užitek	52
7. Vidím	53
8. Oči	—
Kdo to uhodne?	54
9. Barvy	—
10. Chrupa	—
11. Slyším	55
12. Mluvím	—
13. Mám smysly	56
14. Ruce	58
15. Nohy	—

B) Bůh. Člověk. Zvířata. Věci.

1. Bůh	59
2. Co jest	60
3. Jaké co jest	61
4. Kde co jest	—
5. Kde?	62
6. Rodina	—
7. Dětská	63
8. Sirotek	64
9. Potřeby člověka	65
10. Zahrada	66
11. Voda	—
12. Počet živočichů	67
Hádanka	68
13. Jak pes slouží člověku	—
Co je to?	69
14. Zajíček	—
15. Koně	70
16. Ptáček	—

	Str.
17. Chocholoušek	70
18. Růže	—
Hádanka	71
19. Vlaštovička	—
20. Chléb	—
21. Rak	—
22. Kryehlé neboli kostka	72
C) Mravnost.	
1. Malé ptáče	73
2. Hodný František	—
3. Malá dobročinitelka	74
4. Včelička a holoubek	75
5. Motýl a včelka	76
6. Skřivánek	—
7. Provaz	77
8. Řetěz	—
9. Špaček	—
10. Žebračka	78
11. Jeník hrdina	80
12. Pomluva a křivda	—
13. Slepého pes	81
14. Útrpný Jeníček	82
15. Ježíš přítel dítek	—
16. Vítr	83
17. Láska Boží	—
D) Rozdělení času.	
1. Hodiny	84
2. Rok	85
3. Měsíce	86
4. Na jaře	87
5. V létě	—
6. Ptáček v zimě	88
7. Květinčky v zimě	—
8. Zima	89
E) Dodatky.	
1. Cvičení na normalních slovech	90
2. Čísla	—
3. Před učením	91
Po učení	—
4. Ráno	—
Večer	92
Modlitba Páně	—
Hymna národní	93

Fr. A. Urbánek

knihkupec pr

ÚK VŠP HK

a pomůcky uč.

v F

25. n.

100000202056

Janua linguarum reserata aurea. Zlatá brána

jazykův otevřená aneb planiště všech řečí a umění, to jest: Krátký způsob z latinského (a kteréhokoli jiného) jazyka spolu se začátky všech umění svobodných pochopení pod stem titulů v tisíci přípovědích obsažený. Od Jana Amosa Komenského. Nové vydání. Cena 1 zl.

Školka čili prvopočátečné, praktické, názorné, všestranné vyučování malých dětí k věcnému vybroušení rozumu a ušlechťení srdce s navedením ku četní, počítání a kreslení pro učitele, pěstouny a rodiče od Jana Svobody, býv. učitele první a vzorné školky pro malé dívky v Praze na Hrádku. K druhému vydání upravil ředitel Štěpán Bačkora. S podobiznou a životopisem spisovatele. Cena 1 zl. 50 kr.

Pěstounka čili Vychovávání malých dětí mimo školu. Sepsal Dr. Fr. Mošner. K novému vydání upravil Fr. A. Zeman, učitel v Praze. S podobiznou a životopisem spisovatele. Cena 80 kr.

Praktické navedení k hláskování

a četní. Pomoocná knížka pro učitele při užívání (nové) „První čítanky pro školy obecné a měšťanské“ sepsal Josef Bačkora. K druhému vydání upravil řed. Štěpán Bačkora. S podobiznou a životopisem spisovatele. Cena 70 kr., váz. 90 kr.

Čtení a psaní na prvním i druhém stupni učení. Za příruční knihu mladším učitelům, zvláště pak chovancům paedagogií napsal Karel Steinich, učitel na cvičné škole cis. kr. učít. ústavu v Kutné Hoře. S četnými obrázky. Cena 1 zl.

„Posel z Budče“, vychovatelský týdeník, píše v č. 23. dne 8. června 1876 mezi jiným takto:

„Pan spisovatel zavděčil se nemálo vydáním spisu svého nejen mladším učitelům a chovancům paedagogií, ale každému, kdož seznámiti se chtějí se spůsobem, jakým vyučovati se má mládež počátečnému čtení a psaní.“

Výklad první (nové) čítanky. Za knížku příruční mladším učitelům a čekatelům sepsal Karel Steinich. Část I. Čtení a psaní. S četnými vyobrazeními. Cena 60 kr.

Různé listy Jakožto druhá část „Výkladu čítanky“. Napsal Karel Steinich, učitel v Praze. Cena 60 kr.

Obsah: Ptáček v zimě, I. — Milé věci, II. — Anděl strážec, II. — Bohatství, III. — Příchod jara, IV. — Zelené ptactvo, IV. — Rým a souznění. — Báseň poněná. — Ballada a romance. — Den a noc, I. — Den a rok, I. — Žito, obilí, I. — Moucha, hmyz, I. — V krámě. — Jak rozdílně se kterým koním vede, I. — Látka, výrobek, II. — Domov, obec, II. (III.) — Voda, III. — Kovy, III. — Uhlí a rašelina, IV. — Vysvědčení. — Dlužní úpis. — Tvoření přídavných jmen vztažných příponou i. — O magnetech a jejich síle. — Hlámýžď zahradní. — Hluchavka bílá. — Hrách — motýlokvět. — Lílek. — Slované rakouští. — František Ladislav Čelakovský.

O p r a v a.

Na stránce 17. řádek 7. shora místo **syto** čti **sito**.

Tvaroznalství pro školy obecné. Sepsal Jan Hrdý. S 36 vyobrazeními. Cena 20 kr.

Vychovatelský časopis „Posel z Budče“ píše v č. 11. r. 1872 doslovně o dílu takto:

„Spisek tento obsahuje v krátkosti vše, co ve školách obecných místa míti může; pojmy vyvinují se přirozeně a zcela jednoduchým, nikoliv rozvlácným způsobem, jak toho u jiných toho druhu spisův vídáme, nadto setkáváme se zde s přemnohými praktickými úlohami, které zajisté každému vítány budou a žákům k bystření moudrosti, jakož i pro budoucí život velmi prospějí. Spisek tento můžeme všem, kdož se vyučováním tvaroznalství na školách obecných zaměstnávají, co nejvřeleji doporučiti nejen pro jeho praktičnost a láci, ale i pro dobročinný účel, který s prodejem spojen jest.“

Denní cvičení početní ve škole obecné a měšťanské. Učitelům podává profesor M. Klaisner, c. k. okr. školní inspektor. Cena 30 kr.

„Jadrná to knížka, čtenář nalezne v ní několik dobrých pokynů, jak vésti si u vyučování počtům, a 200 zajímavých úkolův algebr. k osvětlení a zbystření vtipu mládeže.“ „Bud. Zahradá“, 15. čce. 1880.

Malý kreslíř. Sbíрка vzorků pro školy obecné dle návodu stigmografického. Sestavil Hugo T. Kolisko, učitel. Díl I. o 12 lithogr. listech. Cena 40 kr. Díl II. o 20 lithogr. listech. Cena 50 kr.

Kreslení pro prvou třídu škol obec.

od Pant. J. Engla, učitele v Táboře. Druhé vydání. Cena 20 tab. 80 kr.

Vychov. časopis „Komenský“ píše v č. 36. dne 20. pros. 1873 takto:

„Sešit tento obsahuje 20 listův cvičení výhradně přímočárných, ježto vynikají methodickou přesností a vkusným zdařilým provedením. Jsme tím jisti, že vzory Englovy všeobecně dojdou obliby.“

Kreslení pro školy obecné. Ku potřebě učitelů sestavil a methodickým textem opatřil Josef Sobotka, učitel při měšťanských školách v Strakoněch. Část prvá: Pro prvý školní rok stupně dolního. S 36 lithogr. listy. Cena i s lithogr. přílohou 1 zl. 20 kr.

Část druhá: Pro druhý školní rok stupně dolního. S 36 lithogr. listy. Cena i s lithogr. přílohou 1 zl. 20 kr.

Škola přímočarného kreslení. Sestavil Jan L. Mašek, řídící učitel ob. školy na Smíchově. 100 jemně lithogr. provedených listův ve 3 svazcích: dolní, střední, a horní stupeň. Cena 3 zl.

„Posel z Budče“ píše v liter. příloze č. 35. dne 27. srpna 1879:

„Vítajíc dílo toto, jež veškerým požadavkům učebně osnovy zúplna vyhovuje, nadějeme se, že v době krátké dostane se mu úředního schválení, a že stane se vítanou pomůckou učitelstvu škol obecných. Hlavní předností „Škol přímočarného kreslení“ jsou, že obrazce jsou v ní provedeny v těchž rozměrech, jak je žáci do sešitů svých kreslíti mají, a že methodicky urovnány jsou ku kreslení v sešitech navržených „Pražskou Budčí“ a úředně schválených, v nichž šetřilo se ministerialního nařízení ze 6. dne m. května 1874 ve příčině přechodu od sešitů tečkovaných ku kreslení volnému na papíře teček prostém. Podle toho nařízení žádá se, „aby ve škole obecné na prvním a středním stupni kreslily se jednoduché geometrické obrazce a rozmanitě spojování jich, aby učili se žáci obrazce jen částečně nakreslené doplňovati, vzorky v malém měřítku u větším rozměru kreslíti a naopak; nápodobovati obrazce v rozličném směru, obrazce od ruky volně kreslené přenášeti stigmografickou sít, a jednoduché tvary kreslíti dle ústního udání.“

„Škola přímočarného kreslení“ uvítá zajisté učitelstvo naše vřele, neboť usnadní mu valně práce sbíratí po různu vhodné obrazce, a školám bude dílo to k užítku žádoucím, neboť podává mládeži v náležitém, přirozeném postupu jen to, co jest jí a životu praktickému přiměřeno.“

K.